

Dinsdagprofiel
Pierre Bokma

Hij is een briljant acteur, door collega's op handen gedragen. Dat ze soms niet van hem op aan kunnen, nemen ze voor lief. Binnenkort gaat Pierre Bokma (52) zijn geluk beproeven in Duitsland, bij het theater Münchner Kammerspiele. Door Anneke Stoffelen en Marlies Dijnens

Pierre Bokma bereidt zich voor op zijn rol als Shylock in *De Koopman van Venetië* bij de Theatercompagnie. Foto Joost van den Broek / de Volkskrant

Eenzame zwerver, gered door het toneel

Soms zijn zijn medespelers Pierre Bokma even kwijt. Dan blijkt dat hij op klaarlichte dag ergens in een hoekje van het repetitie-lokaal ligt te slapen. En ook op de filmset sukelt hij wel eens een half uurtje in. 'Dan gaat hij in een stoel zitten en hup, weg is-ie. Ongelooflijk hoe hij op elke plek gewoon kan gaan liggen en slapen', zegt vriend en filmregisseur Frans Weisz. Maar geen kwaad woord over zijn acteerprestaties: 'Als je hem wekt wanneer hij op moet, dan staat hij er ook meteen.'

Het is dat gemak, dat snelle omschakelen, dat hem als acteur zo geliefd maakt. Vraag de grote regisseurs van dit land naar Pierre Bokma en ze dwepen met hem. Theu Boermans: 'Hij kruipt echt in een rol, transformeert tot die persoon.' Ivo van Hove: 'Pierre is bereid elke keer opnieuw op onderzoek uit te gaan. Hij levert nooit een fotokopie af van de dingen die hij eerder heeft gedaan.' Gerardjan Rijnders verzuicht dat Bokma's kwaliteiten 'niet in woorden' zijn te vangen. 'Dan zou ik alleen maar in clichés vervallen.'

Op dit moment toert Bokma door Nederland met *De Koopman van Venetië* van de Theatercompagnie, in een regie van Theu Boermans. Het publiek in de Utrechtse stadsschouwburg huivert wanneer hij als de bespuigde, inhallelige Jood Shylock met veel gekletter zijn mensen slijpt om een pond vlees uit de borst van aartsrivaal Antonio te snijden. De wraaklust druipet van zijn gezicht. Even daarvoor heeft Bokma de zaal nog plat gekregen in zijn andere rol, die van Chinese koopman. In zijden pak en voorzien van zwarte pruik en neptanden probeert hij met schelle stem de mooie Portia tot de zijne te maken.

Dat snelle transformeren is Pierre Bokma ten voeten uit, zeggen de mensen die met hem hebben gewerkt. Het maakt dat hij zich met hetzelfde gemak verplaatst in *Richard III* van Shakespeare (beloofd met een Louis d'Or in 1994), als in de strengereformeerde softwareondernemer Peter van der Laan in de film *De Uitverkorene* – vorig jaar goed voor een Emmy Award. Hij vertolkte Hamlet, Romeo en Macbeth, won een Gouden Kalf voor zijn rol als bruidegom in Weisz' film *Leedvermaak* (1989) en floerde als Kootje in de remake van 't *Schaep met de 5 Pooten*, waarvan vanaf 2 januari een nieuwe reeks wordt uitgezonden.

En nu heeft hij zijn vertrek naar Duitsland aangekondigd. Als regisseur Johan Simons aantreedt

'Werk, toneel, dat is de enige vastigheid in Pierres leven'

Maria Goos, scenarioschrijfster

als intendant van het theater Münchner Kammerspiele, volgt Bokma hem, in zijn zoektocht naar nieuw avontuur. In oktober 2010 zal hij voor het eerst in een Duitse productie te zien zijn. 'Ik vind het bijzonder dat iemand met zo'n carrière en status iets heel nieuws begint', zegt Simons.

'Ik wil even een vrije vogel zijn', had Bokma artiestiek leider Ivo van Hove te verstaan gegeven toen hij in 2003 na zestien jaar zijn biezen pakte bij Toneelgroep Amsterdam. Daarna werkte Bokma bij het veel kleinere gezelschap Orkater en deed hij projecten bij NT Gent en Het Toneel Speelt. Van Hove: 'Ik denk dat die zoekende periode

nog steeds niet voorbij is voor hem. Duitsland is een nieuwe wereld waar hij nog helemaal niets betekende, dat is prettig.' Bokma is niet van plan in Duitsland op zijn Nederlandse roem te teren, zegt Simons. 'Ik was laatst met Pierre in München en daar stelde ik hem voor als 'de beste acteur van Nederland'. Toen we later op straat stonden, bleek dat hij kwaad was. Hij siste mij toe dat ik dat nooit meer mocht doen.'

Maar er zou wel eens meer achter zijn vertrek kunnen zitten dan alleen 'een nieuwe uitdaging'. Gerardjan Rijnders, die bij Toneelgroep Amsterdam ruim tien jaar met Pierre Bokma samenwerkte en hem nog steeds op afstand volgt, signaleert dat de acteur nu iets mist. 'Pierre bemoeit zich graag met de rollen van andere acteurs, wil jonge acteurs graag helpen. Hij heeft een toneelfamilie nodig, met vertrouwde collega's in een ensemble. Dat ad-hocbestaan dat hij nu leidt, daar is hij niet gelukkig mee. Dat zie je aan hem.'

Maria Goos, scenarioschrijfster en een vriendin van Bokma – 'de beste acteur ter wereld' – beaamt dat. 'Toneelgroep Amsterdam met Gerardjan Rijnders, dat was zijn thuis. Sinds hij daar weg is, is daar niet iets soortgelijks voor in de plaats gekomen. Werk, toneel, dat is de enige vastigheid in Pierres leven en het is moeilijk als zelfs dat houvast gewalt.'

Simons denkt dat juist de Duitse toneelwereld op dat vlak veel te bieden heeft. 'Het gaat in Duitsland niet om het spelen van die ene mooie rol, maar om het gezamenlijk maken van stukken. Er heerst een grote saamhorigheid.' Die warmte van een vast gezelschap heeft Bokma nodig, zegt Rijnders: 'Juist omdat hij dat nooit heeft gehad, een thuis, of een fami-

CV

- 1955** - geboren in Parijs
- 1977** - militaire dienst
- 1982** - afgestudeerd aan de Toneelacademie Maastricht
- 1982 - 1985** speelt bij diverse gezelschappen, waaronder Globe en het Werktheater
- 1983** - debuteert als filmacteur in *Giovanni*
- 1983** - toneeldoorbraak met *De Nacht, de Moeder van de Dag*
- 1985** - vast in dienst bij het Publiektheater, dat in 1987 opgaat in Toneelgroep Amsterdam
- 1989** - Gouden Kalf voor rol in *Leedvermaak*
- 1993** - onderscheiden met de Albert van Dalsumring
- 1994** - Louis d'Or voor hoofdrol in *Richard III*
- 2002** - rol in toneelstuk *Cloaca* en later in gelijknamige film
- 2003** - speelt met Katja Schuurman in de film *Interview* van Theo van Gogh
- 2003** - vertrekt bij Toneelgroep Amsterdam, gaat verder als freelancer
- 2007** - Emmy Award voor rol in *De Uitverkorene*
- 2008** - maakt vertrek naar München bekend

Pierre Bokma woont in Amsterdam en heeft drie kinderen

lie, is die toneelfamilie een belangrijk middelpunt voor hem.'

Hij heeft het ook wel eens over zichzelf gezegd, 'het toneel is mijn redding'. Frans Weisz: 'Ik weet niet waar hij zou zijn zonder. Die tweeënhalf uur van de voorstelling staan de afspraken vast. Maar in zijn privéleven ontbreekt de regisseur.'

Want als Bokma niet op het toneel staat, struint hij graag nachtcafés af. Hij is, ook voor zijn vrienden, niet zelden onvindbaar en wisselt even gemakkelijk van telefoonnummer als van verblijfplaats of vriendin. 'Pierre is een eenzame zwerver', zegt Maria Goos. 'Van een normaal sociaal leven is geen sprake. Je kunt met hem heel moeilijk een afspraak maken. Je weet nooit of hij komt of niet.' Zo miste hij vorig jaar ook het huwelijk van vriend Frans Weisz. 'Ik had hem gevraagd als getuige, maar plotseling kon hij niet. Moest spelen in München, gelooft ik.'

Een vaste woning heeft Pierre Bokma niet. Jarenlang woonde hij in bij een tante in Amsterdam Oud-Zuid. In het verleden sliep hij ook zo nu en dan een nachtje in de Stadsschouwburg. Goos: 'Nu schijnt hij wel een tijdelijk appartement te hebben, maar volgens mij is niemand daar ooit geweest.' Kortstondige relaties leidden er toe dat Bokma nu drie kinderen heeft, van 10, 10 en 9, bij drie verschillende moeders. 'Dat is een ongebruikelijke situatie', zegt Goos, 'maar als ik hem tegenkom met zijn kinderen, zie ik een hartstikke leuke vader. Dat had eigenlijk niemand van hem verwacht, maar hij is stapelgek op ze. Hij is nu zelfs op zoek naar een koophuis, gelooft ik, omdat hij een plek wil waar hij de kinderen kan ontvangen. Geloof ik, zeg ik erbij, want bij Pierre weet je het maar nooit.'

De basis voor zijn zwerversbestaan is gelegd in zijn jeugd. Goos: 'Zelf zegt hij altijd: ik ben een handvol scherven. Zo'n onrustige kindertijd tekent je toch wel.' Bokma's moeder kwam uit een streng katholiek nest en was pas 16 toen ze zwanger werd. Om de schande te verborgen vertrok ze naar Parijs om te bevallen. Daarna volgde voor Pierre een aaneenschakeling

van pleeggezinnen en internaten. Jeugd vriend Hans Wilbrink herinnert zich het internaat St. Jan waar Bokma een tijdje verbleef. 'Geen rigide instituut, er hing een vrije, speelse sfeer. Pierre zocht bij ons thuis huiselijkheid. Bij zijn eigen ouders viel niet veel te halen. Zijn moeder en stiefvader zag hij maar af en toe.'

Bokma's leven neemt een nieuwe wending als hij zich, na enkele jaren militaire dienst, in 1978 aanmeldt bij de toneelschool in Maastricht. Hij raakt er bevriend met acteurs als Peter Blok en Gijs Scholten van Aschat en de latere regisseur Willem van de Sande Bakhuyzen. Bokma is een opvallende verschijning in Maastricht. 'Een goed versierder', zegt actrice Carine Crutzen, die twee jaar boven Bokma op de toneelschool zat. 'Veel meisjes waren verliefd op hem, omdat hij zo ongrijpbaar was.' Ook Maria Goos herinnert zich dat nog. 'Hij had altijd wel een vriendin.' Maar ook als acteur was Pierre toen al van 'de buiten-categorie', zoals Goos het noemt. 'Hij was de grote belofte, dat zag iedereen.'

Na de toneelschool verovert Bokma schijnbaar moeiteloos de grote rollen. In 1983 speelt hij bij het Publiektheater een hoofdrol in *De Nacht, de Moeder van de Dag* van Lars Norén, een zwart familiedrama. Het betekende zijn doorbraak bij het grote publiek. Crutzen staat een uitvoering in Maastricht nog levendig voor de geest: 'Daarna kwam hij binnen in de Dikke Dragonder, destijds de kroeg van de toneelschool. Iedereen begon spontaan te applaudisseren.'

In feite is dat applaus tot op de dag van vandaag niet versterkend – Bokma is nog altijd de lieveling van het Nederlandse toneelpubliek. Zijn schaduwzijde krijgen al-

leen mensen achter de schermen te zien. Want werken met Pierre is niet altijd gemakkelijk. Hij komt te laat, vergeet afspraken, heeft van grilligheid zijn levenshouding gemaakt.

Ronald Klamer, regisseur bij Het Toneel Speelt: 'De ene keer is hij ontzettend chagrijnig en ziet hij je niet staan, om de volgende keer weer vrolijk te verschijnen.' Gerardjan Rijnders: 'In de jaren dat ik met hem heb gewerkt, heeft hij wel vijf keer zijn oma begraven; dan moest hij weer naar Parijs, dan weer naar Ierland. Daar word je als regisseur doordmoe van. En natuurlijk zijn collega-acteurs gefrustreerd. Moet je voorstellen, een actrice die net een hele week kinderoppas heeft georganiseerd en dan blijft je tegenspelers weg.'

'In de jaren dat ik met hem werkte, heeft hij vijf keer zijn oma begraven'

Gerardjan Rijnders, regisseur

Filmregisseur Mike van Diem reserveerde, ver voor de andere rollen in *Karakter* verdeeld waren, de rol van De Gankelaar voor Bokma. Een paar weken voor de eerste draaidag liet Bokma weten, nota bene via zijn agent, dat hij ervan afzag – hij had een hoofdrol bemachtigd in *De Gordel van Smaragd*. 'Geen fraaie actie van Pierre natuurlijk', blikt Van Diem terug.

Bij Rijnders ging Bokma een keer echt over de schreef. Tijdens de première van *Hamlet* besloot Pierre spontaan om Petra Laseur, zijn moeder in het stuk, op het toneel een klap in het gezicht te geven. 'Daar op het toneel had hij even besloten dat dat wel goed was

voor de voorstelling, die klap. Ik was woest. In de pauze heb ik toen flink tegen hem staan schreeuwen in de kleedkamer. 'Dat flik je me niet!'

Maar zo hard is hij niet vaak aangepakt, want alle regisseurs zeggen Bokma's onvoorspelbaarheid op de koop toe te nemen. 'Je vergeeft het hem omdat hij zo'n ontzettend goede acteur is. Die slechte eigenschappen kun je daartoe wegstrepen', zegt Klamer. Ook Van Hove kan niet lang kwaad op Bokma blijven. 'Natuurlijk was hij wel eens te laat. Maar dan had hij zulke wonderlijke verhalen, dat je eigenlijk niet meer boos op 'm kon zijn.'

Soms leidt het tot scheve gezichten, als hij Bokma weer eens de hand boven het hoofd houdt, bevest Frans Weisz. 'Ik pik van hem dingen die ik verder alleen van mijn eigen zoon kan hebben. Daar zijn andere acteurs soms jaloers op.' Maar bij Bokma ben je van kwaliteit verzekerd, zegt Rijnders, en dat verklaart de voorkeursbehandeling. 'Als een mindere acteur je zo iets flikt en je moet maar afwachten of die kwaliteit er komt, dan is het over. Dat is het verschil.'

Het is maandagavond elf uur als Shylock in de Stadsschouwburg Utrecht roemloos ten onder is gegaan. Enzaam blijft de schreple jood op het toneel achter in een tornado van rondvliegende plastic zakken. Ook nu het voorbij is en het publiek al staat, schopt hij nog wild vuilniszakken aan de kant. Pierre Bokma speelt Shylock niet, hij is Shylock. Terwijl de andere acteurs uit *De Koopman van Venetië* opgelucht lachen en buigingen maken, kijkt Bokma nog met de woeste, stuurse Shylock-blik de zaal in. Onverstaanbaar laat hij het slotapplaus over zich heen komen.

Leefbaren doen een boekje open

Oud-leden van Leefbaar Utrecht zijn openhartig in een boek dat morgen verschijnt. Broos Schnetz was een 'dictator' en Toon Gispens een 'rat'.

Van onze verslaggever Charlotte Huisman

UTRECHT De voormalige Utrechtse Leefbaren nemen nog steeds geen blad voor de mond: voormalig partijvoorzitter Broos Schnetz wordt door sommigen een dictator genoemd en een collega omschrijft oud-Leefbaar Utrecht-wethouder Toon Gispens als een rat, van wie je elk moment een dolk in de rug kunt krijgen.

Schrijver Ed van Eeden kreeg van Schnetz en Gispens de opdracht de roerige geschiedenis van de stadspartij Leefbaar Utrecht vast te leggen. Morgen krijgt oud-burgemeester Annie Brouwer het eerste exemplaar uitgereikt van *Leefbaar Utrecht – Acht jaar vernieuwing en beroering in de Utrechtse politiek (1998-2006)*.

Van Eeden heeft in 286 pagina's 26 direct betrokkenen aan het woord gelaten over de opkomst en neergang van de partij 'die was ontstaan uit een gemeenschappelijke woede over wat er in de stad gebeurde'. Het

was een beginpunt voor de 'nieuwe politiek' die dichter bij de burger wilde staan. Het is een ontluisterend verslag geworden, en niet alleen vanwege het gretige moddergooien. Bijna geen van de Leefbaren van toen zijn nog vrienden van elkaar. Schnetz en oud-wethouder Walther Lenting zijn inmiddels lid van de PvdA.

De partij was ontstaan uit ergernis over een groots plan voor het stationsgebied en een busbaan. Voor partijleider Henk Westbroek speelde een vete met een andere lokale horecaondernemer een rol, die volgens Westbroek ten onrechte bevoordeeld werd door de 'oude' politiek. Leefbaar Utrecht was aanvankelijk een stelletje ongeregeld dat overal tegen was. Veel leden zaten er ook vanwege een persoonlijk issue, zoals een mogelijke weg in hun achtertuin of een bouwplan voor hun deur.

In 1998 lokale de partij met 9 zetels meteen de grootste van de stad. In de oppositie maakten ze een eind aan de gezapige sfeer in de Utrechtse raad; met Henk Westbroek in de hoofdrol,

Henk Westbroek
Foto ANP

Broos Schnetz
Foto ANP

Toon Gispens
Foto Leefbaar Utrecht

die geregeld hard op de man speelde. In 2000 behaalde de partij bij vervroegde verkiezingen maar liefst 14 van de 45 zetels. Zij gingen besturen. Zo veranderde Leefbaar Utrecht, mensen veel betrokkenen, geleidelijk in een 'gewone' partij, waarvan de wethouders liever zouden luisteren naar ambtenaren dan naar burgers. Juist een Leefbaar Utrecht-wethouder loodste plannen voor het nieuwe stationsgebied door de raad. Plannen die volgens betrokkenen nauwelijks verschillen van het plan waartegen de partij voorheen zo agerde.

Breekpunt werd de landelijke opkomst en ondergang van de Leefbaar-beweging. Na de moord op Pim Fortuyn in 2002 stapte Henk Westbroek uit de Utrechtse politiek. Bij de verkiezingen van 2006 behaalde Leefbaar Utrecht slechts 3 zetels.

opvang in de stad. Daarvoor heeft, volgens hen, de toenmalige PvdA-wethouder Hans Spekman ten onrechte alle credits gekregen. Andere geïntervieerden concluderen: het enige dat Leefbaar Utrecht aan de stad heeft bijgedragen is het fenomeen Culturele Zondagen. Die door deze partij ingevoerde evenementen in de stad, een aantal per jaar, blijken een groot succes.

Volgens Hans Spekman echter heeft Leefbaar Utrecht wel degelijk invloed gehad op andere politieke partijen, vooral op het punt van het betrekken van de burgers bij de politiek. 'Ook ik was tegen de regenteske houding van de meeste bestuurders', zegt Spekman. 'Mede door Leefbaar Utrecht kregen kaderleden in de PvdA die een dergelijke benadering voorstonden een betere positie in hun partij.'

Advertentie

STICHTING BEDRIJFSKUNDE

MANAGEMENT VAN NIET-RATIONELE EN DISFUNCTIONELE PROCESSEN IN ORGANISATIES

VOORJAAR 2009

In organisaties ontstaat bij leidinggevenden een steeds groter besef van de beperkingen van de strikt rationele benadering van organisatievraagstukken. Begrippen als 'cultuur', 'esprit de corps' 'visie' en 'kwaliteit van de persoon' worden steeds belangrijker. Deze, voor Nederland unieke leerang, (in totaal 19 dagen), is erop gericht om leidinggevenden juist in deze processen inzicht te geven.

Doel van de opleiding

Verbreeding en verdieping van kennis en inzicht in:

- psycho-analytische kernbegrippen
- diagnose van organisatievraagstukken
- de relatie tussen persoon en functie-uitoefening.

Vergroting van de vaardigheden in:

- het uitvoeren van de geplande organisatiestrategie
- het veranderen van disfunctionele tradities en patronen in functionele tradities en patronen
- het stimuleren van effectieve en efficiënte besluitvorming in het management.

Nadere informatie

Voor meer informatie over de leerang en/of voor het aanvragen van de brochure kunt u contact opnemen met de Stichting Bedrijfskunde; telefoon 010 - 411 07 72 of via e-mail: info@stichtingbedrijfskunde.nl Ook kunt u langs deze weg een afspraak maken met de projectleider: Drs. L.A. Staaltekker.

• Rivium 2° straat 48

• 2909 LG Capelle a/d IJssel

• www.stichtingbedrijfskunde.nl

Rookverbod horeca leidt niet tot meer faillissementen

Volgens Curatoren.nl is er niet sprake van meer, maar van minder faillissementen.

Van onze verslaggever Marcel van Lieshout

AMSTERDAM Heeft het rookverbod nu wel of niet tot enorme omzetsdalingen van de horeca geleid? Minister Klink van Volksgezondheid informeert binnenkort de Tweede Kamer over de gevolgen. Mogelijk vindt hij steun in bevindingen van Curatoren.nl: deze verzamelaar van faillissementen zegt dat er geen reden tot paniek is.

Het aantal faillissementen in de horeca is na de invoering van het rookverbod (1 juli) niet gestegen, weet Guus Landheer van Curatoren.nl. Tussen 1 juli en 1 december gingen 175 horeca-bedrijven failliet, waaronder 30 kleine cafés. Dat is minder dan het aantal faillissementen in 2006 en 2007 over diezelfde periode.

'Ik kan natuurlijk niet tellen welke nog niet failliet zijn', zegt Landheer, 'maar mij is duidelijk dat Koninklijke Horeca Nederland

enorm overdrijft met de stelling dat misschien wel 1500 tot 3.000 gelegenheden over de kop gaan.'

De branchevereniging voelt zich door die kritiek niet aangesproken. Wordvoerder Joris Prinszen: 'Wij hebben onderzoek verricht en denken nog steeds dat een paar duizend gelegenheden in zwaar weer komen. Het aantal faillissementen tot nu toe zegt weinig. Het duurt vaak maanden eer een bedrijf over de kop gaat. Bovendien is de lijst van de curatoren incompleet. Er is geen zicht op hoe veel bedrijven zijn gestopt.'

Wat inzicht heeft Koninklijke Horeca Nederland ook niet. Landheer erkent dat in het tweede kwartaal van 2009 met meer stillegging kan worden gesproken over de effecten van het rookverbod. 'Maar de horeca klaagt snel. Het percentage faillissementen in deze branche ligt altijd hoger dan in andere sectoren. Ik denk dat het ondernemerschap wordt anderszamer.'

Voor potentiële ondernemers in de horecabranche liggen er volop kansen een zaak over te nemen. Volgens Tivadar Tullner van Horeca Vizier staat een recordaantal zaken te koop.